

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2011/98 kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmälupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista muuttamiseksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2011/98 kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmälupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista muuttamiseksi (U 59/2022 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Jarmo Tiukkanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Taina Vallander, STTK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus ja valtioneuvoston kanta

Komissio on 27.4.2022 antanut ehdotuksen (KOM(2022) 655 final) kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmälupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2022 vp

maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista koskevan direktiivin (jäljempänä yhdistelmälapadirektiivi) laatimiseksi uudelleen.

Direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö ja valtioneuvoston kanta ilmenevät valtioneuvoston kirjelmästä U 59/2022 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Komissio ehdottaa yhdistelmälapadirektiiviin lukuisia muutoksia, joilla yksinkertaistetaan ja parannetaan EU:ssa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua ja suojelua. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa direktiiviehdotuksen tavoitteita ja pitää niitä tärkeinä ja tarkoituksenmukaisina.

Euroopan väestö ikääntyy nopeasti ja Suomi on yksi väestöltään nopeimmin ikääntyviä EU-maita. Työperäinen maahanmuutto on todettu monimutkaiseksi, menettelyt tehottomiksi ja lupahakijan oikeudet epäselviksi, mikä on omiaan vähentämään EU:n houkuttelevuutta työskentelyalueena verrattuna muihin vaihtoehtoihin kohdealueisiin. Turvaamalla kolmannen maan kansalaisten yhdenvertaiset oikeudet jäsenmaiden kansalaisten kanssa ja kehittämällä laillisen maahanmuuton menettelyjä ja lupaprosesseja koko EU:n alueella turvataan osaltaan työvoiman saatavuutta.

Ehdotetulla uudelleen laaditulla yhdistelmälapadirektiivillä pyritään sujuvoittamaan oleskelulupaprosessia myöntämällä yhdistetty työ- ja oleskelulupa kolmansien maiden kansalaisille. Tavoitteena on myös taata kolmansien maiden kansalaisille yhtenevät oikeudet jäsenvaltion kansalaisten kanssa.

Valiokunta tähdentää ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjuntaa sekä hyväksikäytön uhrien suojelua työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvissä uudistuksissa. Valiokunta huomauttaa, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseksi tarvitaan useita erilaisia toimia, joilla suojataan hyväksikäytölle alttiita työntekijöitä ja lisätään tietoisuutta työntekijän oikeuksista, velvollisuuksista sekä menettelyllisistä takeista.

Komissio ehdottaa valtioneuvoston kirjelmän mukaan, että direktiivissä säädettäisiin työnantajan määritelmästä. Työnantajalla tarkoitettaisiin jatkossa mitä tahansa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, sisältäen vuokratyvoimatoimistot, jonka johdon ja/tai valvonnan alaisena työtä tehdään. Ehdotuksen mukaan määritelmä lisää oikeusvarmuutta ja vahvistaa kolmansien maiden kansalaisten työntekijöiden suojelua. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ehdotus vaatii vielä tarkentamista ja sen tarkastelua, onko säännös tarpeellinen.

Lähetetyt työntekijät on rajattu yhdistelmälapadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle siitä riippumatta, mihin maahan tällaisen työntekijän työnantaja on sijoittautunut. Ehdotuksen mukaan direktiiviä sovelletaan jatkossa sellaisiin lähetettyihin työntekijöihin, joiden työnantajat ovat sijoittautuneet muuhun kuin jäsenvaltioon. Valiokunta pitää tärkeänä, että direktiivin soveltamisala

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2022 vp

suhteessa EU:n ulkopuolelta alihankinnan tai työvoiman vuokrauksen puitteissa lähetettäviin työntekijöihin selvitetään vielä perusteellisesti.

Oikeus vaihtaa työnantajaa

Yhdistelmälapadirektiivin 11 artiklan 1 kohdan a—d alakohdissa säädetään yhdistelmälapaan liittyvistä oikeuksista, joita ovat maahantulo ja oleskelu jäsenvaltiossa ja esteetön pääsy jäsenvaltioon, oikeus harjoittaa myönnetyn luvan mukaista työtä ja oikeus saada tietoa omista oikeuksistaan. Työntekijöiden suojelun parantamiseksi artiklaan ehdotetaan otettavaksi uudet 2—4 kohdat.

Ehdotettujen uusien 2 ja 3 kohtien mukaan jäsenvaltioiden on jatkossa luvan voimassaoloaikana sallittava kolmannen maan kansalaisen vaihtaa työnantajaa. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltio voi kuitenkin edellyttää, että vaihtamisesta ilmoitetaan toimivaltaiselle viranomaiselle ja työnantajan vaihtamiselle voidaan asettaa 30 päivän odotusaika työmarkkinatilanteen tarkastamista varten (saatavuusharkinta).

Ehdotetun 11 artiklan 4 kohdan mukaan voimassa olevaa oleskelulupaa ei saa peruuttaa ainakaan kolmen kuukauden aikana siitä, kun oleskeluluvan haltija on jäänyt työttömäksi. Oleskelu tulee lisäksi tuon ajan jälkeen sallia vähintään siksi ajaksi, joka menee 3 kohdassa tarkoitetun saatavuusharkinnan tekemiseen.

Mahdollisuus vaihtaa yhdistelmäluvun voimassaoloaikana työnantajaa ja uuden työpaikan hankkiminen työttömyyden kohdatessa ovat valiokunnan mielestä tärkeitä ja tarkoituksenmukaisia uudistuksia. Valiokunta toteaa, että ehdotetut uudistukset paitsi parantavat ulkomaalaisen henkilön asemaa mahdollisissa hyväksikäyttötilanteissa myös mahdollistavat nykyistä tehokkaammin jo maassa olevan henkilön työpanoksen hyödyntämisen henkilön koko laillisen oleskelun ajan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2022 vp

Helsingissä 6.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas

varapuheenjohtaja Katja Taimela sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Rami Lehto ps

jäsen Niina Malm sd (osittain)

jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Jukka Mäkynen ps

jäsen Anders Norrback r

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps

varajäsen Jari Myllykoski vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2022 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä suhtautuu myönteisesti aidosti työperäiseen maahanmuuttoon, jossa henkilö tulee Suomeen tekemään töitä ja maksamaan veroja. Sen sijaan perussuomalaisten valiokuntaryhmä ei kannata näennäisesti työperäistä maahanmuuttoa, jossa Suomeen tullaan tekemään töitä ainoastaan siksi aikaa, että saadaan oleskelulupa ja päästään suomalaisen sosiaaliturvan piiriin. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ei myöskään kannata tilannetta, jossa työperäistä maahanmuuttoa käytetään työehtojen polkemiseen tilanteessa, jossa kotimaistakin työvoimaa olisi tarjolla.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä hyväksyy lupaprosessien virtaviivaistamisen silloin, kun kyse on lupaprosessin tehostamisesta eikä työluvan saamisen kriteerien höllentämisestä tai saatavuusharkinnasta luopumisesta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa Akava ry:n asiantuntijalausunnossaan esiin nostaman huomion siitä, että samalla on välttämätöntä varmistaa, että niin työehdot kuin ammattipätevyydetkin ovat yhdenvertaiset ulkomaisilla ja paikallisilla työntekijöillä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä suhtautuu kriittisesti siihen, että oleskelulupaa ei saisi kategorisesti peruuttaa kolmen kuukauden aikana työttömäksi joutumisesta. Tämä voisi johtaa siihen, että henkilö tulisi näennäisesti Suomeen töihin, mutta tekisi töitä hyvin lyhyen aikaa ja heittäytyisi sitten sosiaaliturvan varaan. Asiassa olisi voitava soveltaa viranomaisen harkintaa erityisesti silloin, kun työsuhde päättyy työntekijästä itsestään johtuvasta syystä eikä hänellä ole uutta työpaikkaa valmiina. Työvoiman hyväksikäyttöön puuttumiseksi perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että työperäiseen hyväksikäyttöön liittyviä rangaistusseuraamuksia ankaroitetaan siten, että ne toimivat todellisena pelotteena työperäiseen hyväksikäyttöön ryhtymistä vastaan. Mikäli työperäisestä hyväksikäytöstä ei seuraa sekä yritykselle että laittomasti menellelle henkilölle itselleen tuntevia rangaistusseuraamuksia sekä pitkää ulkomaisen työvoiman rekrytointikieltoa, ei asiaa koskeva lainsäädäntö vastaa sille asetettuja tavoitteita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6.10.2022

Rami Lehto ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Jukka Mäkynen ps